

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajao vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 25. septembra 1889.

Obseg: Škodljivci sadjarstva. — Izkušnje z ameriškimi trtami v Bizelji na Štajarskem. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. Trgovinska zbornica. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Škodljivci sadjarstva.

Kdorkoli opazuje spomladi in po leti sadno drevje, preveri se, koliko koristi ne samo ljudem, ampak daje tudi še brezštevilnim žuželkam zavetja in hrane. Navadno prihajajo mrčesi v podobi jajčkov v cvetne pope ter ugonobijo sadež, predno dozori. Znano sicer je to uže dolgo. Nekaj novega pa je, da so začeli ceniti škodo, katero mrčesi delajo drevesnim sadežem sleharno leto. Takšna ocena ni brez vrednosti. To nam svedoĉi imenitnost, katero ima sadjarstvo za vse kmetijstvo, kojemu se zlasti sedaj precej huda godi.

Živali je tem več in tem dalje živijo, ĉim obilnejšo imajo hrano. Zatorej se nam ni ĉuditi, ako se z razširjevanjem sadjarstva množijo tudi mrčesi in da torej ĉedalje več škode delajo. Takšno oškodovanje dreves po žuželkah boli tudi tiste, kateri se s sadjarstvom le nekoliko peĉajo, zlasti za kratek ĉas. Postane pa velika nesreĉa posestniku, ki zveĉinoma ob sadjarstvu živi in le od tega priĉakuje svojih poglobitnih dohodkov. Na Angleškem so torej zadnji ĉas začeli zvesto opazovati oškodbe sadjarstva po žuželkah ali mrčesih sploh. Kar so tako zasledili, to so tudi uže objavili. Od teh objavljenih podatkov naj priobĉimo svojim ĉitateljem naslednje:

Žuželka samica položi s oĉ čas jajĉka v cvet. Po tem takem izlezejo liĉinke prav ob istem ĉasi, ko je cvetje nastavilo plod. Tako imajo dobro in obilno hrano. Ćudno pa je, kako liĉinka opazno ravna. Najpoprej požre vse, do ĉesar more priti, le nastavljenega nežnega plodiĉa loti se najnazadnje, ko drugega ni niĉesar dobiti. Ko je tudi plod snedla, preti jej lakota. Toda tej se ogne tako, da se kam drugam preseli.

Navadno se spusti na tla, to pa tako, da se z grma kar vrže na zemljo; ĉe je pa na visokem drevesi,

sprede nit ter se po njej polagoma spušĉa na tla. Toda daleĉ od drevesa in njegovega debla ne gre, ampak ostane kar mogoĉe blizu njega ter mirno ĉaka, da se izpremeni v metulja. Metulj sfrĉi zopet na drevo ter polaga ondi jajĉka, da se zaredi drug rod škodljivcev mrĉesov. Tako širijo metulji mrĉesje zmerom dalje po vsej okolici. Mrĉesov zaredi se ĉasi toliko, da ne pokonĉajo samo cvetja, ampak lotijo se tudi drevesnih korenin.

Vsekakor pa so tla pod drevesi pravo zavetišĉe in plodišĉe tem hudim sovražnikom našega sadjarstva.

Nezgodam, storjenim po mrĉesih, bodo ljudje v obĉe rajši se branili, kadar se gospodje in kmetje, sploh vsi sadjarji, do trdnega prepriĉajo, da je res velika in ogromna škoda, katero narejajo žuželke sadnemu drevju. Vsled tega ne bodo škodam vzrokov in povodov iskali ondi, kjer jih ni, ampak kjer so res, namreĉ v prevelikem množenji mrĉesov.

Vsi strokovnjaki se ujemajo v tem, da nekatere drobne ptiĉice najveĉ pomagajo zoper mrĉesje, zlasti sinice in cipe. One znajo mrĉesov spretno iskati in jih pokonĉavati. Vrhu tega imajo mrčesi še mnogo drugih sovražnikov ter nosijo na svojih sicer šibkih telesih še manjše, pa jako nadležne zajedalke.

Sploh pa kmetovalci ne upajo veliko ptiĉem ter ne verujejo tako brž, da bi res kaj koristili zoper mrĉese. Imajo jih celo še za škodljivce, zlasti oĉitajo cipam, da drevju preveĉ cvetje drapajo in tako škodo delajo.

Povprek dajejo liĉinke s tem, da se na zemljo spušĉajo, same najboljšo priliko, da jih pokonĉamo, to pa s kemijskimi in mehaniĉnimi sredstvi. Zlasti kaŹe travo pod drevjem sproti kositi, da je zmerom nizka. Tako izgubijo svoje najboljše zavetišĉe. Dobro je tudi ovce pod drevje na pašo goniti. Nekateri polagajo in razprostirajo slamo pod drevjem ter v njo lovijo liĉinke.

Toda veliko bojda to ne pomaga. Mnogo mrĉesja išĉe si skrivališĉ in zavetja pod staro drevesno skorjo.

Zatorej kaže staro skorjo spraskati in odpraviti, da se tako mrčesom zatro skrivališča. Potem kaže zemljo pod drevjem dobro prekopavati, škropiti s tekočinami, ki so mrčesom zoprne, na primer: z milnico, petrolejem. Nekateri škropijo ž njimi tudi drevesa. Vendar v takšnih slučajih je paziti, da listki, cveti, mladi plodi itd. ne trpijo škode. Ni dvomiti, da takšno ravnanje mnogo koristi, če se godi vse marljivo in opazno. Jako je priporočati z navedenimi sredstvi poskusiti najpoprej po manjših sadovnjakih. Tukaj se najlažje rabijo in tudi da na takšen način precej pokažejo, kako jih je rabiti. Resnično pa je tudi, zabranjujemo, da se mrčesje ne razširja v večje sadovnjake, če jih po manjših vrlo zatiramo. „Gosp. Glasnik.“

Izkušnje z ameriškimi trtami v Bizelji na Štajarskem.

Dne 4. t. m. sem šel z deželnim in državnem poslancem gospodom profesorjem Fr. Šukljatom v Bizeljo na Štajarsko. Ta pot sva storila za se, da se prepričava, kako škodo je trtna uš uže tam prouzročila, posebno pa še zato, da sva videla, kako tam zasajene nepožlahtnjene in požlahtnjene ameriške trte uspevajo.

Škoda, po trtni uši provzročena, je v pravem pomenu besede strašanska. Po obsegu površja nekdanjih vinogradnikov okolo Bizelje sodeč, pridelovali so tam ob dobrih vinskih letinah gotovo po 10 do 1200 veder vina, letos ne bode vsega pridelka skupaj 100 veder. In to škodo uničila je trtna uš v komaj 12 letih, odkar se je tam prikazala. Po nekdanjih tako slovečih vinogradih bizeljskih, raste danes koruza, ajda, detelja ali pa čisto nič!

Glede poskušanj z ameriškimi trtami pa je to le poročati: V Bizelji samem nahaja se poleg velike državne ameriške trtnice in poleg velikega državnega ameriškega vinograda, v katerem pa le les (ključe, reznice pridelujejo, še $\frac{1}{4}$ orala državnega poskusnega ameriškega vinograda.

Ta vinograd je v prav ugodni jugovzhodni legi, toda na prav slabem pustem, belem laporastem svetu, na katerem je tudi prej bil vinograd, a ga je trtna uš uničila. Vrste ameriških trt kakor: solonis, riparija, jorkmadejra, menjujejo se tako z vrstami požlahtnjenih ameriških trt, da sledijo za dvema vrstama nepožlahtnjenih ameriških trt, vedno dve vrsti z domačimi sortami požlahtnjenih. Žlahtnili so na razne načine. Požlahtnili so namreč ameriške trte v trtnici ter požlahtnjene presadile v vinograd; požlahtnili so ključe, reznice v roki ter jih takoj v vinograd vsadili; požlahtnili so pogrobane mladike sosednih ameriških vrst.

Požlahtnjevali so ameriške trte tudi zeleneče, in sicer majnika meseca. Po poslednjem načinu požlahtnili so posebno zagrobane ameriške trte. No, in kakšen je

vinograd danes po šestih letih? Ameriške, čisto nič požlahtnjene trte rastejo tako bujno, kakor more le hmelj pod najboljšimi pogoji. Najčvrsteje rasteta solonis in riparija, nekoliko slabotnejše jorkmadejra. Takoj zraven teh ameriških trt zasajene požlahtnjene ameriške trte ne kažejo na nadzemeljskem, toraj evropskem delu niti približnje take bujne rašče. Tega pa tudi nikakor zahtevati ni, kajti kaj početi, s trtami take strašanske rašče, da jim niti koli, kakeršne za hmelj uporabljajo skoraj uže ne zadostujejo?

Požlahtnjene ameriške trte so v rašči popolnoma take, kakeršnih smo bili vajeni v prejšnjih časih, ko trtne uši nismo še poznali, po novih, brez vsega gnoja na pustem svetu zasajenih vinogradih videti. Da bi poginile, so prekrepe, za čvrsto rast in rod pa preslabotne. Le tam, koder je svet nekoliko boljši — kar se takoj po črnikasti barvi spozna — so trte v Bizelji čvrstejše, rodijo dobro, stare so pa že 6 let. Istinito bujno rastejo in močno rodijo le lansko leto zelene požlahtnjene grebenice, katere so pa z maternimi rastlinami pod zemljo še v zvezi.

Praktičen, izkušen opazovalec poskusnega ameriškega vinograda v Bizelji govori lahko tako-le: Ameriška trta raste tudi na slabem, pustem svetu jako bujno; na ameriško trto na takem svetu cepljena evropska trta ne prevzame bujne rašče ameriške trte niti približnje — kar, kakor že enkrat rečeno, niti potrebno ni — vendar se pa vzdrži in raste vsaj tako čvrsto, kakor bi na istem svetu evropska trta na svojih koreninah brez trtne uši rasla.

Ako hočemo toraj, da nam bodo na ameriške trte cepljene domače sorte dobro rodile, moramo jim gnojiti, to že celo na slabem svetu. No, gnojiti so pa morali na slabem svetu trtam tudi prej, ko trtne uši ni še bilo. Po dosti krajih na Štajarskem, Kranjskem itd. bi moralo vinogradarstvo tudi brez trtne uši nehati — zaradi pomanjkanja redilnih snovi v zemlji in zaradi gnoja, s katerim bi jih nadomestili. Izkušnja v Bizelji uči do dobrega, da je v bodočnosti obstanek vinarstva najbolj od ameriške trte odvisen, ker ona našo domačo trto vzdržuje, potem pa od gnoja, kateri dela na ameriško trto požlahtnjeno evropsko rodovito ter jo rodovito obdrži.

Brez gnoja ne koristi nam ameriška trta nič razen v prav dobrem, po naravi gnojnem svetu. V bodočnosti bomo toraj morali prilično malo vinograda gojiti, pa tega močno gnojiti, sploh prav pridno intenzivno obdelovati. Znano pa je, da se na enem oralu prav dobro obdelanega vinograda lahko ravno toliko vina pridelata, kolikor na treh oralih slabo obdelanega, posebno ne gnojenega.

O opazovanji poskusnega ameriškega vinograda v Bizelji še nekaj.

O jorkmadejri pravijo, da je le v gotovih, namreč dobrih, močnih zemljah trtna uš ne uniči, in da v takem svetu tudi dobro rodi brez vse požlahtnatve. No v Bizelji